

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Горобець Олени Олександрівни

на тему «Статистичне дослідження книговидавництва в Україні»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

за спеціальністю 08.00.10 – статистика

1. Актуальність теми дослідження

Книговидавнича діяльність є однією з найбільш важливих складових культурного державотворення та засобом інтелектуального збагачення нації. Наразі книговидавнича галузь України характеризується зниженням динаміки кількості нових видань та їх тиражу, кількості книжкових магазинів, низьким рівнем книгозабезпечення населення тощо.

За період незалежності України книговидавництву не приділялася належна увага в частині економіко-статистичного аналізу. Разом з тим, пандемія, пов'язана із поширенням вірусу Covid-19, суттєво вплинула на книговидавничу діяльність та торгівлю друкованою продукцією. Виникла потреба в перепрофілюванні галузі на онлайн ринок та формат електронної книги. Всі ці зміни потребують належного статистичного супроводу, зокрема, комплексного дослідження сучасних процесів в книговидавничій індустрії та вивчення основних закономірностей тенденцій розвитку галузі, що дозволить вирішити низку теоретико-методичних та практичних завдань.

Для удосконалення статистичного оцінювання книговидавництва, в першу чергу, необхідно систематизувати наявне інформаційно-статистичне забезпечення та сформулювати систему статистичних показників, яка б забезпечила ґрунтовний та об'єктивний аналіз сучасного стану книговидання. Зазначене створює науковий інтерес та обумовлює актуальність обраної теми дослідження Горобець О.О. «Статистичне дослідження книговидавництва в Україні», мету та завдання дисертаційної роботи.

Таким чином, теоретико-методичні положення та практичні рекомендації, які були представлені за результатами проведеного дослідження мають

Вх. № 129 від 14.04.2021р.
Вашій секретар Зоріна О.А.

беззаперечну актуальність та своєчасність в умовах розвитку цифровізованого суспільства та соціально-орієнтованої економіки.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри статистики Національної академії статистики, обліку та аудиту за темою «Розроблення статистичного забезпечення для дослідження соціально-економічного розвитку регіонів України» (номер державної реєстрації 0113U005980).

3. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій

В роботі Горобець О.О. чітко та коректно сформовано мету, об'єкт та предмет відповідно до теми наукового дослідження. Зміст дисертації, наукові положення, висновки й рекомендації відзначаються достовірністю та науковою новизною, а також відображають особистий внесок автора. Основні наукові результати, які виносяться на захист, мають достатній рівень достовірності та обґрунтованості.

Вони базуються на узагальненні, аналізі та критичній оцінці численних матеріалів: законодавчих та нормативних актів України, статистичних даних Євростату, Державної служби статистики України, порталу Statista, Книжкової палати України імені Івана Федорова, Українського інституту книги, Української Асоціації Видавців та Книгорозповсюджувачів, міжнародних організацій – ЮНЕСКО, Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Всесвітньої організації інтелектуальної власності з авторського права і суміжних прав (WIPO), Міжнародної асоціації видавців (IPA), даних проєкту Ukrainian Reading and Publishing Data 2018, оглядових публікацій спеціального видання Publishers Weekly, низки вітчизняних і зарубіжних наукових джерел.

Отримані автором наукові результати та висновки дисертаційної роботи характеризуються високим рівнем обґрунтованості і достовірності, що забезпечено використанням загальновідомих сучасних методів наукових досліджень. Для досягнення поставлених завдань дисертаційної роботи, автором використано такі загальнонаукові та статистичні методи: теоретичне

узагальнення, систематизація та концептуальне моделювання (для обґрунтування теоретико-методичних положень статистичного дослідження книговидавництва); індукція, дедукція, синтез та аналіз (для визначення й удосконалення понятійно-категоріального апарату та роботи з великими даними); групування (для опрацювання статистичних даних); аналіз рядів динаміки та методи статистичного прогнозування (для вивчення та аналізу основних тенденцій розвитку галузі, згладжування рядів динаміки для прогнозування кількості друкованих книг та їх тиражу); індексний аналіз (для оцінювання зовнішньої торгівлі України друкованими книгами); кластерний аналіз (для групування країн за рівнем розвитку книговидавництва); метод головних компонент (для ідентифікації основних компонент книговидавничої діяльності); регресійний аналіз (для визначення міри впливу факторів на розвиток книговидавничої галузі).

Висновки за результатами дослідження логічно пов'язані з об'єктом, предметом та завданнями дослідження та підтверджують досягнення поставленої мети.

Таким чином, основні результати дисертаційної роботи – наукові положення, висновки і рекомендації достатньо аргументовані. Їх достовірність підтверджується апробацією основних результатів дисертації на Міжнародних науково-практичних конференціях, публікаціями у наукових виданнях та використанням результатів дослідження у практичній діяльності державних установ та у навчальному процесі, що засвідчують відповідні довідки про впровадження.

4. Наукова новизна результатів дослідження

Дисертаційна робота Горобець О.О. містить наукові результати, які полягають в розробленні теоретико-методичних засад статистичного оцінювання та удосконаленні інформаційно-статистичного забезпечення книговидавничої галузі України. Серед здобутків, що характеризуються науковою новизною та представлені автором на захист слід відмітити:

1) Удосконалення системи статистичних показників, виокремленням трьох блоків показників: “специфічні показники книжкової індустрії”,

“показники споживчої зацікавленості” та “показники, що характеризують читання”, що значно розширить форму, зміст, якість та об’єктивність статистичного аналізу(с. 70-72).

2) Вивчення та узагальнення світових тенденцій книговидавництва на основі кластерного аналізу дозволило автору виокремити ключові країни, що формують світові тренди книговидавничої індустрії та обґрунтувати місце України серед Європейських країн за рівнем розвитку книговидавництва (с. 74-91).

3) Вагомим науковим здобутком автора є проведене комплексне статистичне дослідження книговидавничої галузі в статистиці та динаміці за тридцять років. Аналіз книговидавництва за тематичними розділами, цільовим призначенням, мовною ознакою, рівнем книгозабезпечення населення, рівнем зайнятості в книговидавничій діяльності тощо (с. 48-51, с. 102-110). Прогнозування основних показників книговидавничої діяльності на основі методу експоненційного згладжування ряду динаміки (с. 92-101). Застосування методу головних компонент дозволило ідентифікувати та обґрунтувати фактори, що впливають на розвиток галузі (с. 125-134).

4) Статистичне оцінювання експортно-імпортних операцій друкованими книгами та аналіз динаміки інтенсивності внутрішньогалузевої торгівлі України з її найбільшими торговельними партнерами, дозволив узагальнити та охарактеризувати зовнішню геополітичну стратегію України в книговидавничій галузі (с. 111-122).

5) Наукове обґрунтування імплементації Big Data, як альтернативного джерела статистичних даних, що дозволить розширити та уніфікувати інформаційну базу та удосконалити статистичне оцінювання книговидавництва України (с. 156-172).

Серед наукових результатів, які дістали подальшого розвитку слід відмітити: удосконалення понятійно-категоріального апарату, зокрема, трактування понять «статистика культури» та «книговидавництво» та критичний аналіз нормативно-правового забезпечення книговидавничої галузі.

Обсяг і науковий рівень положень дисертації, що характеризується науковою новизною, цілком відповідають вимогам до дисертації, підготовлених для здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

5. Практичне значення отриманих результатів

Практична цінність авторських розробок підтверджується їх використанням на загальнодержавному рівні: Державною службою статистики України – при підготовці нею відповідних статистичних спостережень; Державною установою «Книжкова Палата України імені Івана Федорова» – при підготовці аналітичних оглядів, річних статистичних матеріалів, а також для удосконалення форми звітності № 1-В (книги) (квартальна), на рівні місцевого управління: Бориспільською районною державною адміністрацією Київської області – в рамках Програми соціально-економічного та культурного розвитку Бориспільського району на 2020 р. при впровадженні нових методів популяризації читання серед населення району; на рівні суб'єктів господарювання: використані окремі пропозиції у діяльності видавництва «Саміт-книга».

Про прикладний характер наукових розробок і пропозицій дисертанта свідчить їх практичне впровадження у навчальний процес Національної академії статистики, обліку та аудиту – при проведенні практичних занять з навчальних дисциплін «Економічна статистика» та «Статистика ринків» у студентів освітнього ступеня бакалавр освітньо-професійної програми «Прикладна статистика та бізнес-аналітика» спеціальності 051 «Економіка».

6. Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях

Основні положення наукового дослідження Горобець О.О. знайшли відображення у 23 наукових працях, серед яких: 1 стаття в іноземному виданні, що індексується у наукометричній базі Scopus (Q1), 1 стаття у колективній монографії видавництва ЄС, 1 стаття в журналі країни ЄС з індексацією у наукометричній базі Index Copernicus, 6 статей у фахових виданнях України, проіндексованих у наукометричній базі Index Copernicus, 14 публікацій

апробаційного характеру. Їх зміст свідчить про високу компетентність здобувача, практичний досвід та плідну роботу над методичними проблемами статистичного оцінювання книговидавництва України.

Основні положення дисертації висвітлено в авторефераті, зміст якого повністю відповідає дисертаційній роботі.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Не заперечуючи важливість та оригінальність дисертаційного дослідження, доцільно зупинитись на певних дискусійних моментах:

1) Автором було доповнено систему статистичних показників книговидавничої галузі. Доцільно було б при аналізі динаміки книговидавництва України провести аналіз на основі інтегрального показника, який би включав в себе основні індикатори книговидавничої галузі (с.71, с. 92-110).

2) Після проведення кластеризації європейських країн за рівнем розвитку книговидавництва було б доцільно перевірити істотність розбіжностей за допомогою F-критерію та методів дисперсійного аналізу (с. 91).

3) Автором розрахований індекс інтернетизації України в динаміці за період 2016-2019 рр. (с. 136-139). Оскільки в основу розрахунку цього індексу взято такі показники, як чисельність абонентів Інтернету, коефіцієнт пропускної спроможності Інтернету, наявність в домогосподарствах персональних комп'ютерів, ноутбуків, мобільних пристроїв тощо, можливо було б обчислити індекс інтернетизації за регіонами України. Це дозволило б проаналізувати регіональну диференціацію України та оцінити специфіку окремих регіонів за рівнем розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

4) Проведений аналіз електронного книговидавництва в США, на нашу думку, не може бути показовим для України. Краще було б обрати європейську країну, яка є максимально наближена до України за показниками розвитку книговидавництва або рівнем економічного розвитку (с.145-153).

5) На нашу думку, проведений автором SWOT-аналіз електронних книг потребує більш глибокого обґрунтування, оскільки деякі позиції можна

віднести і трактувати, як сильні сторони, так і можливості, як слабкі сторони, так і загрози (с. 144-145).

б) У дисертації зустрічаються окремі неточності, наприклад, (рис. 2.18-2.19, с. 113) “експорт/імпорт культурними товарами”, краще було б перефразувати на “експорт/імпорт товарами культурного призначення чи товарами культурного надбання”.

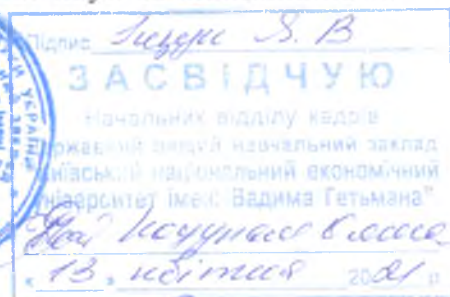
8. Загальний висновок

Дисертація Горобець Олени Олександрівни на тему «Статистичне дослідження книговидавництва в Україні», є самостійною, цілісною і завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові науково-обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливе наукове завдання щодо вдосконалення теоретико-методичних засад та інструментарію статистичного оцінювання книговидавництва України та його інформаційно-статистичного забезпечення.

Наведені зауваження не знижують теоретичної та практичної значущості дисертаційної роботи.

Зважаючи на теоретичну та практичну значущість дослідження, вважаю, що дисертація цілком відповідає вимогам, зазначеним у пунктах 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами та доповненнями), а її автор **Горобець Олена Олександрівна** заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.10 – статистика.

Офіційний опонент,
кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри економіко-математичного
моделювання і статистики
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

Я.В. Ішук